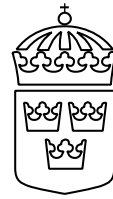

Regeringens proposition

2016/17:174

Utökad samverkan mellan domstolar

Prop.
2016/17:174

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 6 april 2017

Stefan Löfven

Morgan Johansson
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen lämnar förslag som syftar till att underlätta för domstolar att samverka med varandra. Förslagen medför större flexibilitet och kan bidra till ökad rättssäkerhet och en effektivare handläggning.

Justitieråd ges möjlighet att tjänstgöra korsvis i de båda högsta domstolarna. Högsta domstolen får förordna den som är justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen att tjänstgöra i Högsta domstolen. Högsta förvaltningsdomstolen får på motsvarande sätt förordna den som är justitieråd i Högsta domstolen att tjänstgöra i Högsta förvaltningsdomstolen. Samtliga justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen måste, liksom justitieråden i Högsta domstolen, vara lagfarna.

Möjligheten att delegera beredningsåtgärder i hovrätt, tingsrätt, kammarrätt, förvaltningsrätt och hyres- och arrendenämnd utvidgas. Beredningsåtgärder i dessa domstolar får under vissa förutsättningar delegeras även till någon som är anställd vid en annan allmän domstol, allmän förvaltningsdomstol eller hyresnämnd. Förslaget syftar bl.a. till att förbättra migrationsdomstolarnas förutsättningar att hålla handläggningstiderna på en rimlig nivå, även när antalet mål ökar kraftigt.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2017.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	4
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar	7
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder	11
3	Ärendet och dess beredning	13
4	Korsvis tjänstgöring i de högsta domstolarna	13
5	Utökade möjligheter att delegera beredningsåtgärder	15
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	19
7	Konsekvenser av förslagen	19
8	Författningskommentar	20
8.1	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	20
8.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar	22
8.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder	25
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet En reformerad domstolslagstiftning (SOU 2011:42)	26
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag	27
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	28
Bilaga 4	Sammanfattning av Domstolsverkets Promemoria med begäran om författningsändringar när det gäller förordnande att arbeta för annan domstol	29
Bilaga 5	Promemorians lagförslag	30
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna	36
Bilaga 7	Lagrådets yttrande	37
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 april 2017	38

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
3. lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 3 e §, 2 kap. 4 § och 3 kap. 4 § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 e §¹

Åtgärder som *avser endast* beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare får utföras av *en annan tjänsteman* som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid *tingsrätten eller vid en förvaltningsrätt* eller en hyresnämnd *på samma ort som tingsrätten*. Regeringen *meddelar* närmare föreskrifter om detta.

Bestämmelserna i 4 kap. 13 § gäller även för andra *tjänstemän* än domare när de utför åtgärder enligt första stycket.

Åtgärder som *endast avser* beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare får utföras av *någon* annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid *en allmän domstol, en allmän förvaltningsdomstol* eller en hyresnämnd. Regeringen *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* närmare föreskrifter om detta.

Bestämmelserna i 4 kap. 13 § gäller även för andra än domare när de utför åtgärder enligt första stycket.

2 kap.

4 §²

Hovrätten är domför med tre lagfarna domare. I mål som överklagats från tingsrätt *skall* dock minst fyra lagfarna domare delta när hovrätten avgör målet, om tingsrätten bestått av tre lagfarna domare. Om en av de lagfarna domarna får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. *Flera* än fem lagfarna domare får inte delta i hovrätten.

Hovrätten är domför med tre lagfarna domare. I mål som överklagats från tingsrätt *ska* dock minst fyra lagfarna domare delta när hovrätten avgör målet, om tingsrätten bestått av tre lagfarna domare. Om en av de lagfarna domarna får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. *Fler* än fem lagfarna domare får inte delta i hovrätten.

¹ Senaste lydelse 2009:774.

² Senaste lydelse 2005:683.

I brottmål gäller, i stället för bestämmelserna i första stycket, att hovrätten är domför med tre lagfarna domare och två nämndemän. Om en av de lagfarna domarna eller en av nämndemännen får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. *Flera* än fyra lagfarna domare och tre nämndemän får inte delta. *Finns* det inte anledning att döma till svårare straff än böter och *är* det i målet inte fråga om företagsbot, är hovrätten domför även med den sammansättning som anges i första stycket. Detsamma gäller vid handläggning som inte sker vid huvudförhandling.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd *skall* hovrätten bestå av tre lagfarna domare. Ett prövningstillstånd som inte är begränsat enligt 49 kap. 14 a § första stycket får dock meddelas av en lagfaren domare, om frågan är enkel.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse eller efter det att ett överklagande har förfallit vid sammanträde som avses i 50 kap. 10 § eller 51 kap. 10 § är hovrätten domför med en lagfaren domare. Detsamma gäller vid beslut om undanröjande av tingsrättens avgörande sedan käromålet återkallats.

Åtgärder som *avser endast* beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren domare i hovrätten eller, om de inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, av *en annan tjänsteman i hovrätten* som har tillräcklig kunskap och erfarenhet. Regeringen *meddelar* närmare föreskrifter om detta.

Bestämmelserna i 4 kap. 13 § gäller även för andra *tjänstemän* än domare när de utför åtgärder enligt femte stycket.

I brottmål gäller, i stället för bestämmelserna i första stycket, att hovrätten är domför med tre lagfarna domare och två nämndemän. Om en av de lagfarna domarna eller en av nämndemännen får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. *Fler* än fyra lagfarna domare och tre nämndemän får inte delta. *Om* det inte *finns* anledning att döma till svårare straff än böter och *om* det i målet inte *är* fråga om företagsbot, är hovrätten domför även med den sammansättning som anges i första stycket. Detsamma gäller vid handläggning som inte sker vid huvudförhandling.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd *ska* hovrätten bestå av tre lagfarna domare. Ett prövningstillstånd som inte är begränsat enligt 49 kap. 14 a § första stycket får dock meddelas av en lagfaren domare, om frågan är enkel.

Åtgärder som *endast avser* beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren domare i hovrätten eller, om de inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, av *någon* annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet *och som är anställd vid en allmän domstol, en allmän förvaltningsdomstol eller en hyresnämnd*. Regeringen *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* närmare föreskrifter om detta.

Bestämmelserna i 4 kap. 13 § gäller även för andra än domare när de utför åtgärder enligt femte stycket.

3 kap.

4 §³

I Högsta domstolen ska det finnas fjorton justitieråd eller det högre antal som behövs. Justitieråden ska vara lagfarna. De får inte inneha eller utöva något annat ämbete.

Ett av justitieråden ska vara domstolens ordförande.

Högsta domstolen får vara indelad i avdelningar. Om Högsta domstolen är indelad i avdelningar, är Högsta domstolens ordförande även ordförande på en avdelning. Ett av de övriga justitieråden är ordförande på annan avdelning.

När ett justitieråd på grund av sjukdom eller därmed jämförlig omständighet inte kan tjänstgöra i Högsta domstolen, får den som har avgått med ålderspension från sin anställning som justitieråd förordnas att tillfälligt tjänstgöra som ersättare. Det som i lag eller annan författning föreskrivs om justitieråd ska även tillämpas på ersättare.

Högsta domstolen får förordna den som är justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen att tjänstgöra i Högsta domstolen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

³ Senaste lydelse 2010:1391.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Prop. 2016/17:174

Häri genom föreskrivs att 3, 12 och 18 §§ lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §²

Högsta förvaltningsdomstolen består av fjorton justitieråd eller det högre antal som behövs. *Minst två tredjedelar av antalet justitieråd ska vara lagfarna. Justitieråden får inte inneha eller utöva något annat ämbete.*

I Högsta förvaltningsdomstolen ska det finnas fjorton justitieråd eller det högre antal som behövs. Justitieråden ska vara lagfarna. De får inte inneha eller utöva något annat ämbete.

Ett av justitieråden ska vara domstolens ordförande.

När ett justitieråd på grund av sjukdom eller därmed jämförlig omständighet inte kan tjänstgöra i Högsta förvaltningsdomstolen, får den som avgått med ålderspension från sin anställning som justitieråd förordnas att tillfälligt tjänstgöra som ersättare. *Vad som i lag eller annan författning föreskrivs om justitieråd ska även tillämpas på ersättare.*

När ett justitieråd på grund av sjukdom eller därmed jämförlig omständighet inte kan tjänstgöra i Högsta förvaltningsdomstolen, får den som *har* avgått med ålderspension från sin anställning som justitieråd förordnas att tillfälligt tjänstgöra som ersättare. *Det som i lag eller annan författning föreskrivs om justitieråd ska även tillämpas på ersättare.*

Om justitieråds tjänstgöring i Lagrådet är särskilt föreskrivet.

Högsta förvaltningsdomstolen får förordna den som är justitieråd i Högsta domstolen att tjänstgöra i Högsta förvaltningsdomstolen.

12 §³

En kammarrätt är domför med tre lagfarna ledamöter. Fler än fyra lagfarna ledamöter får inte ingå i rätten.

När det är särskilt föreskrivet att nämndemän ska ingå i rätten, är en kammarrätt domför med tre lagfarna ledamöter och två nämndemän. Fler än fyra lagfarna ledamöter och tre nämndemän får inte ingå i rätten.

Om en av de lagfarna ledamöterna eller en av nämndemännen får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten ändå domför.

En kammarrätt är domför utan nämndemän

1. vid prövning av överklagande av beslut som inte innebär att målet avgörs,

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 2010:1398.

³ Senaste lydelse 2013:85.

2. vid förordnande om saken i avvaktan på målets avgörande och vid annan åtgärd som *avser endast* målets beredande, och

3. vid beslut genom vilket domstolen skiljer sig från målet utan att detta har prövats i sak.

Handläggs ett mål som avses i andra stycket gemensamt med ett annat mål, får nämndemän delta vid handläggningen även av det senare målet.

Bestämmelser om domförhet vid behandling av vissa mål finns i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation och lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt. Bestämmelser om domförhet vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900) finns i 13 a §.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd är kammarrätten domför med två lagfarna ledamöter, om de är ense om slutet. Detsamma gäller vid behandling av andra frågor i mål där prövningstillstånd krävs för prövning av ett överklagande, om frågorna behandlas före eller i samband med frågan om prövningstillstånd. Vid behandling av en fråga om avvisning av ett överklagande på grund av att det har kommit in för sent är kammarrätten domför med två lagfarna ledamöter, om de är ense om slutet.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse är kammarrätten domför med en lagfaren ledamot.

Åtgärder som *avser endast* beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren ledamot i kammarrätten eller, om *åtgärderna* inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna ledamöter, av *en* annan anställd i kammarrätten som har tillräcklig kunskap och erfarenhet. Regeringen *meddelar* närmare föreskrifter om detta.

2. vid förordnande om saken i avvaktan på målets avgörande och vid annan åtgärd som *endast avser* målets beredande, och

Om ett mål som avses i andra stycket *handläggs* gemensamt med ett annat mål, får nämndemän delta vid handläggningen även av det senare målet.

Åtgärder som *endast avser* beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren ledamot i kammarrätten eller, om *de* inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna ledamöter, av *någon* annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet *och som är* anställd vid *en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd*. Regeringen *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* närmare föreskrifter om detta.

18 §⁴

En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. vid åtgärd som *avser endast* måls beredande,

1. vid *åtgärder* som *endast avser* måls beredande,

⁴ Senaste lydelse 2016:1148.

2. vid förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan förvaltningsrätt,

3. vid beslut som *avser endast* rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende och

3. vid beslut som *endast avser* rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende, och

4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är en förvaltningsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som *avser endast* beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare får utföras av *en* annan *tjänsteman* som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid *förvaltningsrätten eller vid en tingsrätt på samma ort som förvaltningsrätten*. Regeringen *meddelar* närmare föreskrifter om detta.

Åtgärder som *endast avser* beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, får utföras av *någon* annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid *en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd*. Regeringen *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* närmare föreskrifter om detta.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel beskaffenhet,

2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller annan skatteförfattning,

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård i enskildhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet eller avskildhet enligt 34 § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om avskildhet enligt 17 §

2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om *en* uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller *någon* annan skatteförfattning,

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård i enskildhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet eller avskildhet enligt 34 § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om avskildhet enligt 17 §

- Prop. 2016/17:174 samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m., mål enligt fängelselagen (2010:610) *samt* mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,
4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål *rörande* preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,
5. mål enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,
6. mål som avser en fråga av betydelse för inkomstbeskattningen, dock endast om värdet av vad som yrkas i målet uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,
7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt och
7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt, och
8. mål enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem och lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.
- samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m., mål enligt fängelselagen (2010:610) *och* mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,
4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål *om* preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder

Prop. 2016/17:174

Häri genom föreskrivs att 2 § lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Arrendenämnden består av en lagfaren ordförande och två andra ledamöter, om *annat inte* följer av andra eller tredje stycket. Av de senare ledamöterna *skall* den *ene* såsom ägare av jordbruksfastighet eller på liknande sätt ha förvärvat erfarenhet av arrendeförhållanden och den *andre* vara jordbruksarrendator eller, när ärendet *rör* bostadsarrende, bostadsarrendator.

Arrendenämnden kan bestå av ordföranden ensam vid

1. *företagande* av förberedande åtgärd,

2. prövning av fråga om avvisning av ansökan eller avskrivning av ärende,

3. handläggning av överklagande,

4. medling när sådan lämpligen närvaro,

5. prövning av fråga som inte avgörs genom skiljedom, om parterna samtycker till det eller om prövningen är enkel och det är lämpligt med hänsyn till vad ärendet gäller, och

6. prövning av fråga som avgörs genom skiljedom, om parterna begär det.

En förberedande åtgärd som kan företas av ordföranden enligt andra stycket och som inte är av sådant slag att den bör förbehållas ordföranden får utföras av *en* annan *tjänsteman* som har tillräcklig kunskap och erfarenhet

Arrendenämnden består av en lagfaren ordförande och två andra ledamöter, om *inte annat* följer av andra eller tredje stycket. Av de senare ledamöterna *ska* den *ena* såsom ägare av jordbruksfastighet eller på liknande sätt ha förvärvat erfarenhet av arrendeförhållanden och den *andra* vara jordbruksarrendator eller, när ärendet *gäller* bostadsarrende, bostadsarrendator.

1. förberedande *åtgärder*,

2. prövning av *en* fråga om avvisning av *en* ansökan eller avskrivning av *ett* ärende,

3. handläggning av *ett* överklagande,

kan ske utan övriga ledamöters

5. prövning av *en* fråga som inte avgörs genom skiljedom, om parterna samtycker till det eller om prövningen är enkel och det är lämpligt med hänsyn till vad ärendet gäller, och

6. prövning av *en* fråga som avgörs genom skiljedom, om parterna begär det.

En förberedande åtgärd som kan företas av ordföranden enligt andra stycket, och som inte är av sådant slag att den bör förbehållas ordföranden, får utföras av *någon* annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd

¹ Lagen omtryckt 1985:660.

² Senaste lydelse 2005:1061.

Prop. 2016/17:174 och som är anställd vid hyresnämnden eller vid en tingsrätt på samma ort som hyresnämnden. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

Ledamot skall vara svensk medborgare och får inte vara underårig och inte heller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

vid en hyresnämnd, en allmän domstol eller en allmän förvaltningsdomstol. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om detta.

En ledamot ska vara svensk medborgare och får inte vara underårig och inte heller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

Regeringen beslutade den 19 november 2009 att ge en särskild utredare i uppdrag att dels lämna förslag till en lag om domstolar och domare, dels genomföra en översyn av de befintliga domaranställningarna och chefsstrukturen i de allmänna domstolsslagen (dir. 2009:106). Utredningen antog namnet Domarlagsutredningen. Regeringen beslutade genom tilläggsdirektiv den 20 maj 2010 (dir. 2010:57) bl.a. att utvidga utredningens uppdrag till att också omfatta en analys av behovet av lagändringar till följd av grundlagsändringar av behörighetsreglerna i de högsta domstolarna.

Uppdraget redovisades i maj 2011 i betänkandet En reformerad domstolslagstiftning (SOU 2011:42). En sammanfattning av betänkandet i relevanta delar finns i *bilaga 1* och betänkandets lagförslag i relevanta delar finns i *bilaga 2*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2011/03644/DOM).

I Domstolsverkets promemoria med begäran om författningsändringar när det gäller förordnande att arbeta för annan domstol m.m. (dnr Ju2016/03912/DOM) lämnas förslag till lagändringar gällande delegation av beredningsåtgärder. En sammanfattning av promemorian i relevanta delar finns i *bilaga 4*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 5*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju2016/03912/DOM).

I denna proposition behandlar regeringen dels Domarlagsutredningens förslag om behörighet för justitieråd i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen att tjänstgöra i den andra domstolen och om att endast den som är lagfaren ska kunna utses till justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen, dels promemorians lagförslag.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 16 mars 2017 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslag som är likalydande med propositionens lagförslag. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 7*. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

4 Korsvis tjänstgöring i de högsta domstolarna

Regeringens förslag: Högsta domstolen får förordna den som är justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen att tjänstgöra i Högsta domstolen. Högsta förvaltningsdomstolen får förordna den som är justitieråd i Högsta domstolen att tjänstgöra i Högsta förvaltningsdomstolen.

Samtliga justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen ska vara lagfarna.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår även att ett justitieråd ska vara skyldigt att tjänstgöra tillfälligt i den andra högsta domstolen, om så många av justitieråden i den domstolen är jäviga att domstolen inte kan bli domför.

Remissinstanserna: De fåtal remissinstanser som uttalar sig i denna del ställer sig bakom eller har inget att invända mot utredningens förslag. Till dessa hör bl.a. *Riksdagens ombudsmän*, *Falu tingsrätt*, *Domstolsverket* och *Arbetsgivarverket*. *Kammarrätten i Stockholm* anser att det är positivt för rättskipningen och rättsutvecklingen i båda domstolarna att sådant kunskapsutbyte och resursutnyttjande sker. Även *Högsta domstolens ledamöter* och *Högsta förvaltningsdomstolens ledamöter* tillstyrker förslaget om att införa en generell möjlighet till utbytestjänstgöring för justitieråden i de båda högsta domstolarna. En mera detaljerad reglering av när och på vilket sätt utbyte ska ske är enligt ledamöterna onödig och skulle snarast medföra komplikationer. Ledamöterna i Högsta förvaltningsdomstolen tillstyrker även de övriga förslag som omedelbart berör Högsta förvaltningsdomstolens verksamhet. *Justitiekanslern* påpekar att det med den nuvarande regleringen står helt klart att när det framstår som uppenbart att en resningsansökan saknar grund kan denna hanteras inom respektive domstol, trots att det inte finns någon ledamot som inte tidigare har bedömt en motsvarande ansökan. Enligt Justitiekanslern bör möjligheten att förordna justitieråd från den andra domstolen inte anses vara avsedd för dessa situationer, varför det eventuellt bör förtydligas att det är just en möjlighet och inte en skyldighet, och att domstolen i varje enskilt fall får avgöra om det finns tillräckliga skäl att faktiskt förordna ledamöter från den andra domstolen. *Sveriges domareförbund* framhåller att det nu för tiden måste anses självklart att endast den som är lagfaren ska kunna utses till justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen.

Skälen för regeringens förslag

Behörighet för justitieråd att tjänstgöra i den andra högsta domstolen

Regeringsformen föreskrev tidigare att i de högsta domstolarna får endast den tjänstgöra som är eller har varit ordinarie domare i respektive domstol. Genom en grundlagsändring som trädde i kraft den 1 januari 2011 är behörighetskravet för tjänstgöring i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen formulerat så att endast den som är eller har varit ordinarie domare i någon av domstolarna får tjänstgöra som ledamot (11 kap. 1 § tredje stycket regeringsformen). I motiven till ändringen angavs bl.a. att det inte framstår som motiverat att i grundlag uppställa hinder mot en samverkan mellan de båda högsta domstolarna och att regleringen i stället bör möjliggöra en något mer flexibel ordning. Det uttalades vidare att förslagen i denna del torde föranleda behov av följdändringar i lag (prop. 2009/10:80 s. 130).

Regeringen bedömer att det finns situationer då en samverkan mellan de båda högsta domstolarna genom korsvis tjänstgöring kan vara av stort värde. Så kan vara fallet vid handläggningen av ett mål i den ena domstolen som aktualiserar frågor inom ett visst ämnesområde som någon ledamot i den andra domstolen har särskilda kunskaper om. I vissa

fall kan även jävsproblematik på så sätt få en tillfredsställande lösning (jfr prop. 2009/10:80 s. 138–141). Vid sidan av tjänstgöring i enskilda mål bedöms en utbytestjänstgöring mellan de två högsta domstolarna kunna fylla en viktig funktion också under en viss tidsperiod. En sådan korsvis tjänstgöring kan främja ett vidare utbyte av sakkunskap och erfarenheter inom rättsområden som berör båda domstolsslagen, t.ex. europarättsliga frågor och frågor om skattetillegg, men också av arbetsrutiner. Mot denna bakgrund bör det införas en generell möjlighet för respektive högsta domstol att förordna ett justitieråd från den andra domstolen att tjänstgöra i den egna domstolen. Som *ledamöterna i Högsta domstolen, ledamöterna i Högsta förvaltningsdomstolen och Justitiekanslern* framhåller bör det lämpligen lämnas till de båda högsta domstolarna att själva avgöra när och på vilket sätt möjligheten ska användas.

Förutom ett öppet mandat, där korsvis tjänstgöring sker på frivillig basis, föreslår utredningen att det ska införas en skyldighet för justitieråd att tjänstgöra i den andra högsta domstolen i en situation där den ena domstolens ledamöter är jäviga att handlägga ett visst mål. Utredningen anser att en lösning på problemet då måste kunna drivas igenom. Någon tjänstgöringsskyldighet vid jäv finns dock inte för domare i andra domstolar. Regeringen bedömer att det även för de högsta domstolarna är tillräckligt att det finns en möjlighet att kunna förordna den andra domstolens justitieråd om så många ledamöter är jäviga att domstolen inte kan bli domför. Det finns därför inte någon anledning att införa en tjänstgöringsskyldighet för dessa fall.

Kravet på lagfarenhet

I såväl Högsta domstolen som Högsta förvaltningsdomstolen ska det finnas fjorton justitieråd eller det högre antal som behövs. För Högsta domstolen finns ett krav på att justitieråden ska vara lagfarna, dvs. ha avlagt juristexamen eller motsvarande äldre examen. För Högsta förvaltningsdomstolen gäller att minst två tredjedelar av justitieråden ska vara lagfarna (3 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken respektive 3 § första stycket lagen [1971:289] om allmänna förvaltningsdomstolar).

Det är flera decennier sedan det tjänstgjorde en ledamot i Högsta förvaltningsdomstolen som inte är lagfaren. Bestämmelsen framstår som uppenbart otidsenlig. Vidare talar även förslaget om korsvis tjänstgöring för att behörighetskraven för justitieråden i de båda högsta domstolarna bör vara desamma. Kravet på lagfarenhet för justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen bör därför ändras så att det omfattar samtliga justitieråd.

5 Utökade möjligheter att delegera beredningsåtgärder

<p>Regeringens förslag: Beredningsåtgärder i hovrätt, tingsrätt, kammarrätt, förvaltningsrätt och hyres- och arrendenämnd, som inte</p>
--

är av sådant slag att de bör förbehållas en lagfaren domare, får utföras av någon annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän domstol, en allmän förvaltningsdomstol eller en hyresnämnd.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot promemorians förslag. Flera remissinstanser, däribland *Uppsala tingsrätt*, *Göteborgs tingsrätt*, *Norrköpings tingsrätt* och *Kammarrätten i Stockholm*, framhåller att genom att tillfälligt låna personal av andra domstolar kan de gemensamma resurserna inom Sveriges Domstolar användas på ett mer effektivt sätt. *Migrationsverket* välkomnar förslaget då det kan antas ge ökade möjligheter för migrationsdomstolarna att anlita personal vid tillfälliga behov och att vidare samverka genom gemensam hantering av vissa arbetsuppgifter. *Malmö tingsrätt* tillstyrker förslaget och anser att reformen framstår som välmotiverad och angelägen men anmärker, i likhet med *Göteborgs universitet* och *Sveriges domareförbund*, att ändringen inte får innebära en uppluckring av ordningen att varje domstol är en självständig myndighet. Universitetet och *Jönköpings tingsrätt* ser en risk med att förslaget kan försvåra möjligheten att utlysa tjänster och att personalbrist i stället bedöms kunna lösas genom tillfälliga förordnanden av personal från en annan domstol. *Jönköpings tingsrätt* anser vidare att förslaget kan bidra till att minska attraktionskraften i domstol och ge incitament till att inte arbeta effektivt. *Jusek* känner en viss tveksamhet inför att den utsträckta delegationsmöjligheten ska omfatta även notarier och anför att det i så fall endast bör ske undantagsvis och under en mycket begränsad tid. Några remissinstanser, däribland *Arbetsgivarverket*, *Jusek* och *Sveriges domareförbund*, pekar på att tjänstgöring i en annan domstol, utom ramen för arbetsskyldigheten, måste bygga på frivillighet. *Arbetsgivarverket* vill också uppmärksamma att om tjänstgöring vid en annan domstol förekommer under allt för lång tid kan tjänstgöringen komma att betraktas som en ny anställning.

Skälen för regeringens förslag

Behovet av att utbyta personal mellan domstolar

En grundläggande utgångspunkt för verksamheten inom Sveriges Domstolar är att domstolarna är självständiga myndigheter som var och en ska vara dimensionerad så att arbetsuppgifterna kan utföras av personal som är anställd att tjänstgöra vid den enskilda domstolen. För att kunna möta medborgarnas berättigade krav på snabbhet, kvalitet och service kan det dock i olika situationer uppstå behov av att tillfälligt förstärka en domstol med ytterligare personal som lånas in från en annan domstol. Så kan t.ex. vara fallet vid en kraftig måltillströmning som träffar en eller ett fåtal domstolar, eller vid tillfälliga vakanser vid utbildning, pensionsavgångar, sjukdom och liknande.

Behovet av tillfällig förstärkning av personal är särskilt påtagligt i den situation som migrationsdomstolarna befinner sig i. Det stora inflödet av asylsökande under senare delen av hösten 2015 medför en kraftig ökning av antalet migrationsmål i domstolarna. Under 2016 kom det in 40 000

migrationsmål, varav cirka 16 000 var asylmål. Under 2017 förväntas det komma in närmare 30 000 asylmål, vilket är en markant ökning jämfört med 2015, då det kom in knappt 7 500 asylmål. Migrationsmålen förutses öka även under 2018, för att därefter avta i antal igen. En rad åtgärder har genomförts för att migrationsdomstolarna ska kunna hålla handläggningstiderna på en rimlig nivå, även när antalet mål ökar kraftigt. Migrationsdomstolarna har exempelvis från den 1 januari 2017 getts utökade möjligheter att överlämna mål till andra domstolar (prop. 2016/17:27). Migrationsdomstolarna har också tillförts ökade medel som möjliggör att de på kort tid kan genomföra nödvändiga och kraftiga personalförstärkningar. Domstolarna har även getts möjlighet att använda sig av förstärkningsdomare i den s.k. förstärkningsstyrkan. Denna inrättades av Domstolsverket 2012 med syftet att kunna erbjuda domarkapacitet för att täcka tillfälliga behov av förstärkning. Vidare lånar migrationsdomstolarna tillfälligt in domare från andra domstolar. Behovet av att låna in personal omfattar även andra personalkategorier än ordinarie domare.

Utbyte av personal mellan domstolar kan även bli aktuellt inom ramen för olika samverkansprojekt. Under senare år har domstolarna i allt större utsträckning börjat samverka med varandra för att effektivisera sin verksamhet. Det pågår t.ex. ett utvecklat samverkansarbete mellan vissa av Stockholmsregionens tingsrätter (Attunda, Nacka, Stockholms, Solna och Södertörns tingsrätter) angående säkerhetsarbete, telefonväxel, vissa hr-funktioner och utbildningsinsatser. Motsvarande regional samverkan bedrivs även på andra håll i landet. Det finns intresse från domstolarna att ytterligare utveckla samverkansarbetet. Ovan nämnda tingsrätter i Stockholmsregionen planerar att inrätta ett regionalt kansli för en gemensam administration av vissa arbetsuppgifter inom nämndemanna-hanteringen. En annan fråga, som för närvarande utreds av Domstolsverket, är om särskilda jourkanslier bör inrättas där beredningspersonal kan fatta beslut för flera domstolars räkning.

Delegering av beredningsåtgärder över domstols- och ortsgränser

Utbyte av personal mellan domstolar förutsätter att de arbetsuppgifter som behöver utföras får delegeras även till personer som inte är anställda vid den egna domstolen. När det gäller dömande uppgifter kan en ordinarie domare förordnas att döma vid en annan domstol än den som domaren är anställd vid. Möjligheterna att delegera beredande uppgifter i ett mål eller ärende till anställda utanför den egna domstolen har för tingsrätt, förvaltningsrätt och hyres- och arrendenämnd successivt utökats under 2000-talet (prop. 2002/03:4 och prop. 2005/06:10). Det kvarstår dock begränsningar för i vilken utsträckning beredningsåtgärder kan delegeras till exempelvis domstolshandläggare, föredragande, beredningsjurister, notarier och fiskaler i en annan domstol.

I tingsrätt gäller att åtgärder som avser endast beredandet av ett mål, och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, får utföras av en annan tjänsteman som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid tingsrätten eller vid en förvaltningsrätt eller en hyresnämnd på samma ort som tingsrätten (1 kap. 3 e § rättegångsbalken). Enligt motsvarande reglering för förvaltningsrätt kan

Prop. 2016/17:174 beredningsåtgärder delegeras till en anställd vid förvaltningsrätten eller vid en tingsrätt på samma ort (18 § femte stycket lagen om allmänna förvaltningsdomstolar). En förberedande åtgärd i en hyres- och arrendenämnd får delegeras till anställd vid nämnden eller vid en tingsrätt på samma ort (2 § tredje stycket och 5 § tredje stycket lagen [1973:188] om arrendenämnder och hyresnämnder). För hovrätt och kammarrätt är möjligheten att delegera beredningsåtgärder begränsad till en annan tjänsteman i den aktuella domstolen (2 kap. 4 § femte stycket rättegångsbalken och 12 § sista stycket lagen om allmänna förvaltningsdomstolar).

Många av de åtgärder som behöver utföras inför ett måls eller ärendes avgörande har anställda vid andra domstolar kunskap om och erfarenhet av, oavsett domstolsslag och vilken ort domstolen ligger på. Anställda i en annan domstol bör därmed med endast en kortare introduktion kunna utgöra en reell resursförstärkning, med bibehållen rättssäkerhet i förfarandet. Som *Norrköpings tingsrätt* pekar på kan utökade möjligheter till utbyte av personal dessutom bidra till en ökad inblick i fler domstolars verksamhet, vilket kan leda till att egna rutiner utvärderas och utvecklas. Utökade möjligheter till personell samverkan bedöms därför kunna bidra till en mer flexibel och mindre sårbar verksamhet och kan säkerställa och ytterligare höja kvaliteten och effektiviteten i domstolarna. Detta är till fördel för enskilda och andra aktörer i domstolsprocessen. Vidare anser regeringen, till skillnad från *Jönköpings tingsrätt*, att tjänstgöring över domstolsgränserna inte riskerar att minska attraktionskraften i domstolsarbetet, utan tvärtom kan framstå som berikande och stimulerande för dem som är eller vill bli anställda i domstolarna. De samlade personalresurserna i Sveriges Domstolar bedöms sammantaget kunna användas på ett mer ändamålsenligt sätt.

Några remissinstanser, bl.a. *Göteborgs universitet* och *Sveriges domareförbund*, framhåller att utökade möjligheter till delegering inte får innebära en uppluckring av ordningen att varje domstol är en självständig myndighet. Regeringen konstaterar att det redan i dag finns en möjlighet för tingsrätt, förvaltningsrätt och hyres- och arrendenämnd att förordna en anställd vid en annan domstol på samma ort att utföra beredande uppgifter i den egna domstolen. Det är även möjligt att förordna en ordinarie domare att tillfälligt döma i en annan domstol än den där han eller hon är anställd. Den som efter ett förordnande utför arbetsuppgifter vid en annan domstol än den domstol där personen är anställd gör det för den domstolens räkning, oberoende av det bakomliggande anställningsförhållandet. Delegering av beredningsåtgärder över domstols- och ortsgränser bygger dessutom på frivillighet. Det innebär alltså inte någon förändring av tjänstgöringsskyldigheten för de personalkategorier som berörs och bedöms inte inskränka domstolarnas självständighet sinsemellan.

Mot denna bakgrund bör bestämmelserna om delegering av beredningsåtgärder i hovrätt, tingsrätt, kammarrätt, förvaltningsrätt och hyres- och arrendenämnd ändras. I dessa domstolar bör beredningsåtgärder som inte är av sådant slag att de bör förbehållas en lagfaren domare få utföras av någon annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän domstol, en allmän förvaltningsdomstol eller en hyresnämnd.

För att någon ska kunna utföra beredningsåtgärder i en annan domstol krävs, förutom ett förordnande, att tjänstgöringen står i överensstämmelse med anställningsavtalet och regelverket kring offentliga anställningar. För notarier och fiskaler bör, som *Jusek* framhåller, även utbildningsaspekter beaktas vid bedömningen av lämpligheten av tjänstgöring vid en annan domstol.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: De föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2017.

Regeringens bedömning: Det behövs inte några övergångsbestämmelser.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2012.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot utredningens förslag och bedömning.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot promemorians förslag och bedömning. *Svea hovrätt, Hovrätten för Västra Sverige och Kamrarrätten i Stockholm* framhåller att det mot bakgrund av bl.a. den förväntade kraftiga ökningen av inkommande mål till migrationsdomstolarna är angeläget att förslagen genomförs så snart som möjligt.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Förslagen syftar till att möjliggöra en utökad samverkan mellan domstolar och bör bl.a. mot bakgrund av den kraftiga måltillströmningen till migrationsdomstolarna träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen anser därför att lagändringarna bör träda i kraft den 1 juli 2017. Det finns inte behov av några övergångsbestämmelser.

7 Konsekvenser av förslagen

Regeringens bedömning: Förslagen skapar förbättrade förutsättningar för en utökad samverkan mellan domstolar. Detta är till fördel för enskilda och minskar kostnaderna för det allmänna. Förslagen bidrar till ett mer resurseffektivt utnyttjande av Sveriges Domstolars samlade kapacitet.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna invänder inte mot utredningens bedömning.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna invänder inte mot promemorians bedömning. *Göteborgs tingsrätt* anser att det för ett genomförande av förslaget i praktiken är väsentligt att de myndigheter som lånar ut personal vid behov blir kompenserade.

Skälen för regeringens bedömning: Förslagen medför större flexibilitet och kan bidra till minskad sårbarhet för enskilda domstolar, ökad rättssäkerhet och en effektivare handläggning. Förslagen möjliggör också en fördjupad samverkan mellan domstolarna i arbetsuppgifter där samordningsvinster kan uppnås och utveckling av arbetsrutiner som medför bättre kvalitet, effektivitet och service för enskilda och andra aktörer i domstolsprocessen. Förslaget om korsvis tjänstgöring i de högsta domstolarna stärker dessutom dessa domstolars prejudikatbildande funktion. Förslaget om utökade möjligheter att delegera beredningsåtgärder över domstols- och ortsgänser bedöms få särskild betydelse för migrationsdomstolarna, där målltillströmningen kan variera kraftigt både över tid och mellan domstolarna. I många migrationsmål finns det samtidigt ett särskilt starkt behov av att få ett snabbt avgörande.

Om det vid utlåning av personal blir aktuellt att omfördela resurser mellan domstolarna, som *Göteborgs tingsrätt* påpekar, är detta inte något som påverkar befintliga anslag.

Sammanfattningsvis gör regeringen bedömningen att förslagen möjliggör att den samlade kapaciteten inom Sveriges Domstolar bättre kan tas till vara.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

1 kap.

3 e §

Åtgärder som *endast avser* beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare får utföras av *någon* annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid *en allmän domstol, en allmän förvaltningsdomstol* eller en hyresnämnd. Regeringen *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* närmare föreskrifter om detta.

Bestämmelserna i 4 kap. 13 § gäller även för andra än domare när de utför åtgärder enligt första stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de grundläggande förutsättningarna för delegering av beredningsuppgifter i tingsrätt. Övervägandena finns i avsnitt 5.

I *första stycket* görs en ändring som innebär att möjligheten att delegera åtgärder som avser beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare utvidgas. Sådana åtgärder får utföras av någon annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän domstol, en allmän

förvaltningsdomstol eller en hyresnämnd, oavsett vilken ort domstolen eller nämnden är placerad i. Prop. 2016/17:174

I övrigt ändras paragrafen endast språkligt.

2 kap.

4 §

Hovrätten är domför med tre lagfarna domare. I mål som överklagats från tingsrätt *ska* dock minst fyra lagfarna domare delta när hovrätten avgör målet, om tingsrätten består av tre lagfarna domare. Om en av de lagfarna domarna får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. *Fler* än fem lagfarna domare får inte delta i hovrätten.

I brottmål gäller, i stället för bestämmelserna i första stycket, att hovrätten är domför med tre lagfarna domare och två nämndemän. Om en av de lagfarna domarna eller en av nämndemännen får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. *Fler* än fyra lagfarna domare och tre nämndemän får inte delta. *Om* det inte *finns* anledning att döma till svårare straff än böter och *om* det i målet inte *är* fråga om företagsbot, är hovrätten domför även med den sammansättning som anges i första stycket. Detsamma gäller vid handläggning som inte sker vid huvudförhandling.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd *ska* hovrätten bestå av tre lagfarna domare. Ett prövningstillstånd som inte är begränsat enligt 49 kap. 14 a § första stycket får dock meddelas av en lagfaren domare, om frågan är enkel.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse eller efter det att ett överklagande har förfallit vid sammanträde som avses i 50 kap. 10 § eller 51 kap. 10 § är hovrätten domför med en lagfaren domare. Detsamma gäller vid beslut om undanröjande av tingsrättens avgörande sedan käromålet återkallats.

Åtgärder som *endast avser* beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren domare i hovrätten eller, om de inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, av *någon* annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet *och som är anställd vid en allmän domstol, en allmän förvaltningsdomstol eller en hyresnämnd*. Regeringen *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* närmare föreskrifter om detta.

Bestämmelserna i 4 kap. 13 § gäller även för andra än domare när de utför åtgärder enligt femte stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hovrättens sammansättning och de grundläggande förutsättningarna för delegering av beredningsuppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Femte stycket ändras på motsvarande sätt som 1 kap. 3 e § första stycket, se författningskommentaren till den paragrafen.

I övrigt ändras paragrafen endast språkligt.

3 kap.

4 §

I Högsta domstolen ska det finnas fjorton justitieråd eller det högre antal som behövs. Justitieråden ska vara lagfarna. De får inte inneha eller utöva något annat ämbete.

Ett av justitieråden ska vara domstolens ordförande.

Högsta domstolen får vara indelad i avdelningar. Om Högsta domstolen är indelad i avdelningar, är Högsta domstolens ordförande även ordförande på en avdelning. Ett av de övriga justitieråden är ordförande på annan avdelning.

När ett justitieråd på grund av sjukdom eller därmed jämförlig omständighet inte kan tjänstgöra i Högsta domstolen, får den som har avgått med ålderspension

Prop. 2016/17:174 från sin anställning som justitieråd förordnas att tillfälligt tjänstgöra som ersättare. Det som i lag eller annan författning föreskrivs om justitieråd ska även tillämpas på ersättare.

Högsta domstolen får förordna den som är justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen att tjänstgöra i Högsta domstolen.

I paragrafen finns bestämmelser om Högsta domstolens organisation och om behörigheten att tjänstgöra som ledamot i domstolen. Övervägandena finns i avsnitt 4.

I *femte stycket*, som är nytt, anges att Högsta domstolen får förordna den som är justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen att tjänstgöra i Högsta domstolen. Bestämmelsen möjliggör tjänstgöring både i enstaka mål och under en viss tidsperiod. Möjligheten att förordna ett justitieråd från Högsta förvaltningsdomstolen kan exempelvis utnyttjas vid handläggningen av ett mål i Högsta domstolen som aktualiserar frågor som justitierådet i den andra domstolen har särskilda kunskaper om. Förordnande kan också ske i situationer där det behövs på grund av jäv. Ett förordnande kan även komma i fråga under en viss tidsperiod i syfte att åstadkomma ett vidare utbyte av sakkunskap och erfarenheter inom rättsområden som berör båda domstolsslagen och av arbetsrutiner.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

3 §

I Högsta förvaltningsdomstolen ska det finnas fjorton justitieråd eller det högre antal som behövs. Justitieråden ska vara lagfarna. De får inte inneha eller utöva något annat ämbete.

Ett av justitieråden ska vara domstolens ordförande.

När ett justitieråd på grund av sjukdom eller därmed jämförlig omständighet inte kan tjänstgöra i Högsta förvaltningsdomstolen, får den som *har* avgått med ålderspension från sin anställning som justitieråd förordnas att tillfälligt tjänstgöra som ersättare. *Det* som i lag eller annan författning föreskrivs om justitieråd ska även tillämpas på ersättare.

Högsta förvaltningsdomstolen får förordna den som är justitieråd i Högsta domstolen att tjänstgöra i Högsta förvaltningsdomstolen.

I paragrafen finns bestämmelser om Högsta förvaltningsdomstolens organisation och om behörigheten att tjänstgöra som ledamot i domstolen. Övervägandena finns i avsnitt 4.

Ändringen i *första stycket* innebär att det inte längre är tillräckligt att minst två tredjedelar av justitieråden är lagfarna, utan i enlighet med vad som gäller för Högsta domstolen måste samtliga justitieråd vara lagfarna (jfr 3 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken).

I *fjärde stycket*, som är nytt, införs en möjlighet för Högsta förvaltningsdomstolen att förordna den som är justitieråd i Högsta domstolen att tjänstgöra i Högsta förvaltningsdomstolen. En motsvarande bestämmelse för Högsta domstolen införs i 3 kap. 4 § femte stycket rättegångsbalken, se författningskommentaren till den paragrafen.

Det hittills gällande fjärde stycket, som innehåller en upplysning om att det finns särskilda bestämmelser om justitieråds tjänstgöring i Lagrådet, tas bort.

Övriga ändringar i paragrafen är endast språkliga.

12 §

En kammarrätt är domför med tre lagfarna ledamöter. Fler än fyra lagfarna ledamöter får inte ingå i rätten.

När det är särskilt föreskrivet att nämndemän ska ingå i rätten, är en kammarrätt domför med tre lagfarna ledamöter och två nämndemän. Fler än fyra lagfarna ledamöter och tre nämndemän får inte ingå i rätten.

Om en av de lagfarna ledamöterna eller en av nämndemännen får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten ändå domför.

En kammarrätt är domför utan nämndemän

1. vid prövning av överklagande av beslut som inte innebär att målet avgörs,
2. vid förordnande om saken i avvaktan på målets avgörande och vid annan åtgärd som *endast avser* målets beredande, och
3. vid beslut genom vilket domstolen skiljer sig från målet utan att detta har prövats i sak.

Om ett mål som avses i andra stycket *handläggs* gemensamt med ett annat mål, får nämndemän delta vid handläggningen även av det senare målet.

Bestämmelser om domförhet vid behandling av vissa mål finns i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation och lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt. Bestämmelser om domförhet vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900) finns i 13 a §.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd är kammarrätten domför med två lagfarna ledamöter, om de är ense om slutet. Detsamma gäller vid behandling av andra frågor i mål där prövningstillstånd krävs för prövning av ett överklagande, om frågorna behandlas före eller i samband med frågan om prövningstillstånd. Vid behandling av en fråga om avvisning av ett överklagande på grund av att det har kommit in för sent är kammarrätten domför med två lagfarna ledamöter, om de är ense om slutet.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse är kammarrätten domför men en lagfaren ledamot.

Åtgärder som *endast avser* beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren ledamot i kammarrätten eller, om *de* inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna ledamöter av *någon* annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en *allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd*. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § *regeringsformen* meddela närmare föreskrifter om detta.

Paragrafen innehåller bestämmelser om kammarrättens sammansättning och de grundläggande förutsättningarna för delegering av beredningsuppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Sista stycket ändras på motsvarande sätt som 1 kap. 3 e § första stycket rättegångsbalken, se författningskommentaren till den paragrafen.

Övriga ändringar i paragrafen är endast språkliga.

18 §

En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. vid *åtgärder* som *endast avser* måls beredande,

2. vid förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan förvaltningsrätt,

3. vid beslut som *endast avser* rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende, och

4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttet rätt, är en förvaltningsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som *endast avser* beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, får utföras av *någon* annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid *en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd*. Regeringen kan *med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* närmare föreskrifter om detta.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel beskaffenhet,

2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om *en* uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller *någon* annan skatteförfattning,

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård i enskildhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet eller avskildhet enligt 34 § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m., mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål om preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,

5. mål enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,

6. mål som avser en fråga av betydelse för inkomstbeskattningen, dock endast om värdet av vad som yrkas i målet uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,

7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt, och

8. mål enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem och lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förvaltningsrättens sammansättning och de grundläggande förutsättningarna för delegering av beredningsuppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Tredje stycket ändras på motsvarande sätt som 1 kap. 3 e § första stycket rättegångsbalken, se författningskommentaren till den paragrafen.

Övriga ändringar i paragrafen är endast språkliga.

8.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder

Prop. 2016/17:174

2 §

Arrendenämnden består av en lagfaren ordförande och två andra ledamöter, om *inte annat* följer av andra eller tredje stycket. Av de senare ledamöterna *ska* den *ena* såsom ägare av jordbruksfastighet eller på liknande sätt ha förvärvat erfarenhet av arrendeförhållanden och den *andra* vara jordbruksarrendator eller, när ärendet *gäller* bostadsarrende, bostadsarrendator.

Arrendenämnden kan bestå av ordföranden ensam vid

1. förberedande *åtgärder*,
2. prövning av *en* fråga om avvisning av *en* ansökan eller avskrivning av *ett* ärende,
3. handläggning av *ett* överklagande,
4. medling när sådan lämpligen kan ske utan övriga ledamöters närvaro,
5. prövning av *en* fråga som inte avgörs genom skiljedom, om parterna samtycker till det eller om prövningen är enkel och de är lämpligt med hänsyn till vad ärendet *gäller*, och
6. prövning av *en* fråga som avgörs genom skiljedom, om parterna begär det.

En förberedande åtgärd som kan företas av ordföranden enligt andra stycket, och som inte är av sådant slag att den bör förbehållas ordföranden, får utföras av *någon* annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid *en hyresnämnd, en allmän domstol eller en allmän förvaltningsdomstol*. Regeringen *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* närmare föreskrifter om detta.

En ledamot ska vara svensk medborgare och får inte vara underårig och inte heller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

I paragrafen finns bestämmelser om en arrendenämnds sammansättning och de grundläggande förutsättningarna för delegering av en förberedande åtgärd. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Tredje stycket ändras på motsvarande sätt som 1 kap. 3 e § första stycket rättegångsbalken, se författningskommentaren till den paragrafen.

Övriga ändringar i paragrafen är endast språkliga.

Sammanfattning av betänkandet En reformerad domstolslagstiftning (SOU 2011:42)

Utredningen föreslår att det ska vara möjligt för Högsta domstolen att förordna justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen att tjänstgöra i Högsta domstolen. På motsvarande sätt ska justitieråd i Högsta domstolen kunna förordnas att tjänstgöra i Högsta förvaltningsdomstolen. Justitieråden ska vara tjänstgöringsskyldiga i den andra Högsta domstolen endast om så många av den domstolens ledamöter är jäviga att domstolen inte kan bli domför.

Vidare föreslås att endast den som är lagfaren ska kunna utses till justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen.

Förslag till lag (2011:000) om domstolar och domare

9 kap.

1 §

I Högsta domstolen dömer justitieråd. De ska vara lagfarna.

I Högsta domstolen ska det finnas fjorton justitieråd eller det högre antal som behövs. Justitieråden får inte inneha eller utöva något annat ämbete.

2 §

Högsta domstolen får förordna justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen att döma i Högsta domstolen.

12 kap.

1 §

I Högsta förvaltningsdomstolen dömer justitieråd. De ska vara lagfarna.

I Högsta förvaltningsdomstolen ska finnas fjorton justitieråd eller det högre antal som behövs. Justitieråden får inte inneha eller utöva något annat ämbete.

2 §

Högsta förvaltningsdomstolen får förordna justitieråd i Högsta domstolen att döma i Högsta förvaltningsdomstolen.

17 kap.

4 §

En ordinarie domare är skyldig att tjänstgöra tillfälligt i en annan domstol vid sådan handläggning där flera lagfarna domare deltar. Tjänstgöringsskyldigheten gäller

1. för en rådmän i tingsrätt, som ledamot i en annan tingsrätt inom samma hovrättsområde,

2. för en rådmän i förvaltningsrätt, som ledamot i en tingsrätt eller en hovrätt,

3. för ett kammarrättsråd, som ledamot i en hovrätt,

4. för ett justitieråd i Högsta domstolen, som ledamot i Högsta förvaltningsdomstolen, om så många av justitieråden i Högsta förvaltningsdomstolen är jäviga att domstolen inte kan bli domför,

5. för ett justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen, som ledamot i Högsta domstolen, om så många av justitieråden i Högsta domstolen är jäviga att domstolen inte kan bli domför.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över betänkandet En reformerad domstolslagstiftning (2011:42) lämnats av Riksdagens ombudsmän, Högsta domstolens ledamöter, Svea hovrätt, Göta hovrätt, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Hovrätten för Västra Sverige, Hovrätten för Nedre Norrland, Hovrätten för Övre Norrland, Attunda tingsrätt, Nacka tingsrätt, Norrtälje tingsrätt, Solna tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Södertälje tingsrätt, Södertörns tingsrätt, Uppsala tingsrätt, Eskilstuna tingsrätt, Nyköpings tingsrätt, Gotlands tingsrätt, Västmanlands tingsrätt, Falu tingsrätt, Mora tingsrätt, Linköpings tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Eksjö tingsrätt, Jönköpings tingsrätt, Växjö tingsrätt, Kalmar tingsrätt, Örebro tingsrätt, Skaraborgs tingsrätt, Blekinge tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Hässleholms tingsrätt, Kristianstads tingsrätt, Lunds tingsrätt, Ystads tingsrätt, Malmö tingsrätt, Halmstads tingsrätt, Varbergs tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Alingsås tingsrätt, Borås tingsrätt, Uddevalla tingsrätt, Vänersborgs tingsrätt, Värmlands tingsrätt, Gävle tingsrätt, Hudiksvalls tingsrätt, Sundsvalls tingsrätt, Ångermanlands tingsrätt, Östersunds tingsrätt, Lycksele tingsrätt, Skellefteå tingsrätt, Umeå tingsrätt, Gällivare tingsrätt, Haparanda tingsrätt, Luleå tingsrätt, Högsta förvaltningsdomstolens ledamöter, Kammarrätten i Stockholm, Kammarrätten i Göteborg, Kammarrätten i Sundsvall, Kammarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Uppsala, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Karlstad, Förvaltningsrätten i Falun, Förvaltningsrätten i Härnösand, Förvaltningsrätten i Umeå, Förvaltningsrätten i Luleå, Förvaltningsrätten i Linköping, Förvaltningsrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Växjö, Justitiekanslern, Hyres- och arrendenämnden i Stockholm, Hyres- och arrendenämnden i Malmö, Hyres- och arrendenämnden i Göteborg, Domstolsverket, Domarnämnden, Åklagarmyndigheten, Försvarsunderrättelsesdomstolen, Arbetsgivarverket, Statskontoret, Statens ansvarsnämnd, Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet, Juridiska fakulteten vid Lunds universitet, Patentbesvärsrätten, Marknadsdomstolen, Arbetsdomstolen, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), JUSEK, Sveriges domareförbund och Nämndemännens riksförbund.

Svenskt Näringsliv har beretts tillfälle att yttra sig, men har inte hörts av.

Sammanfattning av Domstolsverkets Promemoria med begäran om författningsändringar när det gäller förordnande att arbeta för annan domstol

Prop. 2016/17:174
Bilaga 4

I promemorian föreslås att möjligheten för en tingsrätt och en förvaltningsrätt att förordna medarbetare vid en annan domstol att utföra beredningsåtgärder ska utökas. Detta genom att dagens krav på att en sådan medarbetare ska vara anställd vid viss typ av domstol på samma ort tas bort. Delegationsförordnanden ska i stället kunna ges till anställda vid allmän domstol eller allmän förvaltningsdomstol. Detsamma föreslås gälla för hovrätt och kammarrätt. Det föreslås även motsvarande ändringar när det gäller delegation vid hyresnämnd och till personal vid sådan myndighet.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 e §

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare får utföras av en annan tjänsteman som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid *tingsrätten eller vid en förvaltningsrätt eller en hyresnämnd på samma ort som tingsrätten*. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare får utföras av en annan tjänsteman som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid *allmän domstol, en allmän förvaltningsdomstol eller en hyresnämnd*. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

Bestämmelserna i 4 kap. 13 § gäller även för andra tjänstemän än domare när de utför åtgärder enligt första stycket.

2 kap.

4 §

Hovrätten är domför med tre lagfarna domare. I mål som överklagats från tingsrätt skall dock minst fyra lagfarna domare delta när hovrätten avgör målet, om tingsrätten bestått av tre lagfarna domare. Om en av de lagfarna domarna får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. Flera än fem lagfarna domare får inte delta i hovrätten.

I brottmål gäller, i stället för bestämmelserna i första stycket, att hovrätten är domför med tre lagfarna domare och två nämndemän. Om en av de lagfarna domarna eller en av nämndemännen får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. Flera än fyra lagfarna domare och tre nämndemän får inte delta. Finns det inte anledning att döma till svårare straff än böter och är det i målet inte fråga om företagsbot, är hovrätten domför även med den sammansättning som anges i första stycket. Detsamma gäller vid handläggning som inte sker vid huvudförhandling.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd skall hovrätten bestå av ter lagfarna domare. Ett prövningstillstånd som inte är begränsat enligt 49 kap. 14 a § första stycket får dock meddelas av en lagfaren domare, om frågan är enkel.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse eller efter det att ett överklagande har förfallit vid sammanträde som avses i 50 kap. 10 § eller 51 kap. 10 § är hovrätten domför med en lagfaren domare. Detsamma

gäller vid beslut om undanröjande av tingsrättens avgörande sedan käromålet återkallats.

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren domare i hovrätten eller, om de inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, av en annan tjänsteman *i hovrätten som har tillräcklig kunskap och erfarenhet*. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren domare i hovrätten eller, om de inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, av en annan tjänsteman *som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän domstol, en allmän förvaltningsdomstol eller en hyresnämnd*. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

Bestämmelserna i 4 kap. 13 § gäller även för andra tjänstemän än domare när de utför åtgärder enligt femte stycket.

Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

En kammarrätt är domför med tre lagfarna ledamöter. Fler än fyra lagfarna ledamöter får inte ingå i rätten.

När det är särskilt föreskrivet att nämndemän ska ingå i rätten, är en kammarrätt domför med tre lagfarna ledamöter och två nämndemän. Fler än fyra lagfarna ledamöter och tre nämndemän får inte ingå i rätten.

Om en av de lagfarna ledamöterna eller en av nämndemännen får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten ändå domför.

En kammarrätt är domför utan nämndemän

1. vid prövning av överklagande av beslut som inte innebär att målet avgörs,

2. vid förordnande om saken i avvaktan på målets avgörande och vid annan åtgärd som avser endast målets beredande, och

3. vid beslut genom vilket domstolen skiljer sig från målet utan att detta har prövats i sak.

Handläggs ett mål som avses i andra stycket gemensamt med ett annat mål, får nämndemän delta vid handläggningen även av det senare målet.

Bestämmelser om domförhet vid behandling av vissa mål finns i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation och lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt. Bestämmelser om domförhet vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900) finns i 13 a §.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd är kammarrätten domför med två lagfarna ledamöter, om de är ense om slutet. Detsamma gäller vid behandling av andra frågor i mål där prövningstillstånd krävs för prövning av ett överklagande, om frågorna behandlas före eller i samband med frågan om prövningstillstånd. Vid behandling av en fråga om avvisning av ett överklagande på grund av att det har kommit in för sent är kammarrätten domför med två lagfarna ledamöter, om de är ense om slutet.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse är kammarrätten domför med en lagfaren ledamot.

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren ledamot i kammarrätten eller, om åtgärderna inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna ledamöter, av en annan anställd i kammarrätten som har tillräcklig kunskap och erfarenhet. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren ledamot i kammarrätten eller, om åtgärderna inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna ledamöter, av en annan anställd vid en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd som har tillräcklig kunskap och erfarenhet. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

18 §

En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. vid åtgärd som avser endast måls beredande,
2. vid förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan förvaltningsrätt,
3. vid beslut som avser endast rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende och
4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är en förvaltningsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare får utföras av en annan tjänsteman som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid *förvaltningsrätten eller vid en tingsrätt på samma ort som förvaltningsrätten.* Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare får utföras av en annan tjänsteman som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid *en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd.* Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel beskaffenhet,
2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller annan skatteförfattning,
3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård i enskildhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet eller avskildhet enligt 34 § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m., mål enligt fängelselagen (2010:610) samt mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,
4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål rörande preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,

5. mål enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,

6. mål som avser en fråga av betydelse för inkomstbeskattningen, dock endast om värdet av vad som yrkas i målet uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,

7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt och

8. mål enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem och lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Arrendenämnden består av en lagfaren ordförande och två andra ledamöter, om annat inte följer av andra eller tredje stycket. Av de senare ledamöterna skall den ena såsom ägare av jordbruksfastighet eller på liknande sätt ha förvärvat erfarenhet av arrendeförhållanden och den andra vara jordbruksarrendator eller, när ärendet rör bostadsarrende, bostadsarrendator.

Arrendenämnden kan bestå av ordföranden ensam vid

1. företagande av förberedande åtgärd,
2. prövning av fråga om avvisning av ansökan eller avskrivning av ett ärende,
3. handläggning av överklagande,
4. medling när sådan lämpligen kan ske utan övriga ledamöters närvaro,
5. prövning av fråga som inte avgörs genom skiljedom, om parterna samtycker till det eller om prövningen är enkel och det är lämpligt med hänsyn till vad ärendet gäller, och
6. prövning av fråga som avgörs genom skiljedom, om parterna begär det.

En förberedande åtgärd som kan företas av ordföranden enligt andra stycket och som inte är av sådant slag att den bör förbehållas ordföranden får utföras av en annan tjänsteman som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid *hyresnämnden eller vid en tingsrätt på samma ort som hyresnämnden*. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

En förberedande åtgärd som kan företas av ordföranden enligt andra stycket och som inte är av sådant slag att den bör förbehållas ordföranden får utföras av en annan tjänsteman som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid *en hyresnämnd, en allmän domstol eller en allmän förvaltningsdomstol*. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

Ledamot skall vara svensk medborgare och får inte vara underårig och inte heller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över Domstolsverkets promemoria lämnats av Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Hovrätten för Västra Sverige, Attunda tingsrätt, Nacka tingsrätt, Solna tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Södertörns tingsrätt, Uppsala tingsrätt, Falu tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Jönköpings tingsrätt, Malmö tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Sundsvalls tingsrätt, Kammarrätten i Stockholm, Kammarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Karlstad, Förvaltningsrätten i Luleå, Justitiekanslern, Hyres- och arrendenämnden i Stockholm, Hyres- och arrendenämnden i Linköping, Hyres- och arrendenämnden i Sundsvall, Rättshjälpsmyndigheten, Domarnämnden, Åklagarmyndigheten, Migrationsverket, Försäkringskassan, Skatteverket, Statens ansvarsnämnd, Arbetsgivarverket, Göteborgs universitet (Juridiska institutionen), Sveriges advokatsamfund, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO-S), och Sveriges domareförbund. Offentliganställdas förhandlingsråd (OFR) har avstått från att yttra sig.

Svenskt Näringsliv, Seko, Nämndemännens riksförbund och Flyktinggruppernas Riksråd har beretts tillfälle att yttra sig, men har inte hörts av.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2017-03-21

Närvarande: F.d. justitieråden Severin Blomstrand och Annika Brickman samt justitierådet Anita Saldén Enérus.

Utökad samverkan mellan domstolar

Enligt en lagrådsremiss den 16 mars 2017 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
3. lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Anna Fridh Welin.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 april 2017

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Wallström, Y Johansson, M Johansson, Baylan, Bucht, Hultqvist, Regnér, Andersson, Hellmark Knutsson, Ygeman, A Johansson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Shekarabi, Fridolin, Wikström, Eriksson, Linde, Skog, Ekström

Föredragande: statsrådet M Johansson

Regeringen beslutar proposition Utökad samverkan mellan domstolar